

bankokat, amelyek jelentős kölcsönöket nyújtottak gróf Batthyány Elemérnek, a Magyar Lovar Egylet elnökének, az alagi lótelep megteremtőjének. 1916-ban a kölcsönök visszafizetését kérték a bankok. A Batthyány család a polgári kastélyába költözött át, mert áruba kellett bocsátani a teljes ikervári uradalmat. A felújított, korszerűsített kastélyt sikerült a magyar állammal megvásároltatni és így nemzeti célokra felhasználni.

1916-tól Tiszti Szanatórium, 1919-től 1936-ig Hadiárva Intézet lett. (Jelen pillanatban az Eszterházy Kulturális Központ Igazgatósága felügyelete alatt áll. Az épületet őrzik és nagy tervekről hallhatunk.)

A XX. század kormányai nemigen kívántak foglalkozni a független miniszterelnökünkkel, özvegyével és családjá emlékezetével.

Özvegy Batthyányt, Zichy Antónia grófnőt nem említik a jeles 48-as hölgyek sorában.

Gróf Batthyány Lajos volt fiúmei kormányzó, országgyűlési képviselő és felsőházi tag, erőműalapító, Batthyány Lajos unokája a II. világháború után Polgárdiban koldusként élt és kegyelemkenyéren halt meg 1952-ben.

Fia, Gyula gróf festőművész és felsőházi tag az ÁVH által fasiszta kollaboránsnak ítéltetett, fogait kiverve, volt inasa házában tengette életét 1959-ben bekövetkezett haláláig. Kastélyuk szovjet laktanya lett, széthordott tégláiból a „felszabadult nép új gazdáinak” házai épültek fel.

Batthyány Gyula egyetlen, Bálint nevezetű fia, zászlósként szovjet hadifogságba esett. Két év múlva, Károlyi Mihályné közbenjárására a szovjet kormány kegyeskedett hazaengedni a „forradalmár Batthyány Lajos” ükunokáját. Őt 1956 után két évre ítélték, hamis vádak alapján. Majd 1962-ben „véletlenül” vonat alá lökték. Vele halt ki a Batthyány ház.

Mi, ikerváriak, illetve a Honismereti Kör hálásak lehetünk Budapest főpolgármesterének, hogy meghallgatta és anyagilag is támogatta kérésünket a Batthyány-emlékszoba ügyében. E cselekedetével nagy szolgálatot tett a Batthyány-emlékezet és -kultusz ügyének, ugyanakkor sokat törlesztett a különböző kormányzataink és nemzetünk adósságaiból.

Áldja meg az Isten további munkálkodását!

Koszorús Ödön

Emlékjelek Csékúton II.

A *Honismeret* 2014. évi 4. számában volt olvasható az *Emlékjelek Csékúton* című írás, megemlékezés. Mivel ezeknek az emlékjeleknek száma azóta növekedett, bizonyára nem haszontalan beszámolni az újak létesítésének körülményeiről.

Ajka Város Önkormányzata 2014 áprilisában a várost alkotó települések számára kiírt egy méltán helytörténetinek is mondható vetélkedőt, versenyt. Az apropót erre a megmozdulásra a *800 éves Ajka, 55 éve város* jubileumok szolgáltatták.

A kiírás azt tartalmazta, hogy a valaha önálló falvak írják meg és adják elő történelmük egy-egy jelentős eseményét, tekintettel az Ajka városához való kapcsolatra. Azt leírni, hogy e hét falu lakosai mekkora lelkesedéssel kezdték el és vitték végig az eseményeket, hogy az előadott színdarabok és a hozzájuk kapcsolódó események milyen szerteágazóak voltak, mekkora tömegeket mozgattak, meghaladná e cikk terjedelmét. Tagadhatatlan, hogy a felajánlott pénzdíjak, melyeket közösségi célokra lehetett felhasználni, nagy csábítást jelentettek.

Az előadásokat minden helyszínen helytörténeti emlékek kiállítása és a lakosság által prezentált vendéglátás kísérte. Az előkészületekhez a résztvevők egységes pénzügyi keretet kaptak a kiadások fedezésére. Az előadások avatott zsűri, Vándorfi László, a Pannon Várszínház igazgatója, Schwartz Béla polgármester, a falvakból delegált 1–1 fő, és természetesen az érdeklődők minden várakozást és elképzelést felülmúló tömegei előtt zajlottak.

A települések képviselői az ajkai Művelődési Központban látványos körülmények között, a Veszprémi Pannon Várszínház művészei előadásába ágyazott díjkiosztón vehették át a zsűri által odaítélt díjakat (I. helyezés: Tósokberénd; II. helyezés: Ajkarendek; III. helyezés: Csékút). A helyezést el nem érők is egységesen jelentős pénzügyben részesültek.

Csékút község közössége úgy határozott, hogy a falu múltjáról emléket állítva az utókornak, a meglévők mellé három újabb emlékjelet hoz létre.

Bányászshősök emléktáblája

Ismereteink szerint a csékúti temetőben 9 olyan bányász nyugszik, akik bányabalesetben veszítették életüket. A közel száz évig működő bányászat első két áldozata az 1909. évi tragikus csingervölgyi ármin-aknai bányatűzben hunyt el (nekik már van emléktáblájuk), az utolsó halálesetek 1987-ben vízbetörést követően történtek. Az emléküket ezentúl őrzi a ravatalozó falán elhelyezett gránittábla.



Balesetben elhunyt bányászok emléktáblája
(Györkös József felvétele)

A Csonka-torony emlékműve



A Csonka-torony emléke
(Varga György felvétele)

A tér kialakítása úgy történt, hogy a közeljövőben itt elhaladó kerékpárút része, egy kis pihenőhelye lesz.

Csékút község önállóságának emlékhelye



Az önállóság emléke (Keresztes Tibor felvétele)

A fellelhető dokumentumokban középkoriként említett, román stílusú katolikus templom hajója az 1940-es évek elejére olyan állapotba került, hogy végül az egyház 1950-ben kénytelen volt lebontatni. Kőveiből onnan alig 100 méterre épült fel az új templom. Megmaradt viszont a régi torony a harangokkal, ami később a falu jelképévé vált. A köztudatba *Csonka-torony* néven vonult be. A karbantartás hiánya és az egyre növekvő közúti forgalom miatt, bár műemléki bejegyzésű volt, a hatóság 1984-ben lebontatta. Ma is sokan emlékeznek még a szomorú pillanatokra, mikor a devecseri katonaság páncélos járműve a vastag kötélekkel körbefogott tornyot meghúzatta és ledöntötte. Napjainkig a falu címe és egy buszmegálló elnevezése őrzi emlékét.

A templom helyén először a Varga család által gondozott kert volt, az utóbbi időkre azonban elhanyagolt, bokros, gazos terület éktelenkedett ott. A kis tér rendezésével, középpontjában a helyi bányából származó bazaltkőtalapzaton elhelyezett, különleges mészkőből készített, élethű makett áll, emlékeztetve az arra járókat a templomra és annak nevezetes tornyára. A horvát mészkőből faragott szobrot Varga György elképzelése alapján Keresztes Tibor szobrászművész-restaurátor készítette Takács Viktória szobrászművész közreműködésével.

A település első hiteles, oklevélben történt említése 1319-ből való. Erre az eseményre és arra emlékeztet ez a szobor kompozíció, hogy a falu 1961-ig önálló közigazgatású településként működött. A hatalmas szikla az örökkévalóságot, az elpusztíthatatlanságot jelképezi. A kővel, szénnel megrakott csille arra utal, hogy az itt lakók fő megélhetési forrása egy évszázadon keresztül a bányászat volt. Emlékeztet továbbá arra is, hogy Csékút területén valaha több bánya is üzemelt. Volt 2 szénbánya, 3 kőbánya, 1 homokbánya. A hordó a méltán híres csékúti szőlőhegyre, a csékútiak egyik büszkeségére utal. A kompozíciót tervezte és a kivitelezést koordinálta: Varga György dekorátor.

Reményeink szerint ez az emlékmű emlékezteti majd a következő generációkat arra, hogy itt egy kis önálló település létezett, amit úgy hívtak: Csékút. A falut 1961 óta Padragkút, 1984 óta pedig már Ajka-Padragkút néven ismerik az emberek.

Közösségi kemence



A közösségi kemence (Bencsai Antal felvétele)

2010-es években tevékenykedett itt egy közösség, amely Csékúti Baráti Körnek nevezte magát. Ez a kis baráti társaság az emlékezés mellett emlékeztetni is akar a valaha önálló falujának múltjára, történelmére.

Közös megegyezéssel a padragkúti Művelődési Ház udvarában készítettünk egy közösségi kemencét. Célunk az volt, hogy Csékút és Padrag 1961. évi egyesítése óta a két falu főleg idősebb korú lakosai közti még mindig fellelhető ellenérzéseket tompítsuk. Itt minden olyan klub, szervezet, baráti társaság, a falu lakosai, ha tagjainak, vagy vendégeinek összejövetelt, találkoztót rendez, egy itteni sütés-főzéssel tud kedveskedni. A kemencét Tóth József cserépkályhás készítette.

Meggyőződésünk, hogy ezek a létesítmények több utánunk következő generációt emlékeztetnek majd arra, hogy a

Varga György

Gróf Vay Sándor utcája Dabason

„Legendák, botrányok hőse, a századforduló különce, a férfiruhás ironő, a női gentleman, a legutolsó férfidivat szerint öltözködő női gróf, az írók és újságírók társaságának elfogadott és szeretett tagja, a legjobb ivócimbora, a kisasszony-férj, a lányszöktető leány, a leányok iránt hevesen érdeklődő női gavallér, aki kóccal kitömött harisnyát használt néha, hogy nem létező férfiasságának legalább látványát sejtethesse...”¹

Akár már ebből az egyetlen mondatból is jól beazonosítható a magyar irodalom excentrikus személyisége, a gyóni² születésű Vay Sándor/Sarolta (1859–1918). Az életművét ismerők körében nem szorul bizonyításra, hogy történeti tárcáinak százai a magyar kultúrtörténet kiapadhatatlan kútforrását jelentik. Munkásságát, összetett személyiségét azok tudják valós értéken kezelni, akik képesek elvonatkoztatni életútja bulvárvonatkozásaitól. Meglepő, de a felvilágosult gondolkodásra, a XX. század elejének szemérmes, mondhatni prúd társadalmi légkörében és vidéki viszonyai között, szülőfaluja is megőrkítésre méltó példát mutatott. Jól igazolja ezt Vay Sándor/Sarolta főlapja, a *Pesti Hírlap* 1908. májusi híradása:

„Néhány évvel ezelőtt még kis, jelentéktelen község volt a pestmegyei Gyón, Alsó-Dabasnak mintegy fliája. Évről évre gyarapodott, terjeszkedett azonban, s ma már virágzó, rendes, csinos község, amely különösen gyönyörű homokszőlő telepei által tűnik ki. Lakossága helyes, józan magyar nép, amely szorgalma és intelligenciája által válik ki a megyében. Ebben az előrehaladásban nagy része van Domián Jánosnak,³ a főjegyzőnek, aki immár közel harminc éve ernyedetlen buzgalommal viszi a »falú pennáját«, valamint Achim Mihály⁴ lelkésznek is. Utóbbinak fia, Achim Gy. Géza,⁵ jó tollú fiatal író, Dabas és

¹ Radnai József: Utószó. In: Vay Sarolta: Levelek a buckából. Schultz Kft., Dabas, 2000. 123.

² Gyón község ma a Pest megyei Dabas városának településrésze.

³ Domián János (1843–1917) a település kecskeméti származású nótáriusa.

⁴ Achim Mihály (1848–1911) a község evangélikus gyülekezetének lelképásztora a századfordulón.

⁵ Gyóni (Achim) Géza (1884–1917) a XX. század ellentmondásos megítélésű lírikusa, akit a *Csak egy éjszakára* című költeménye alapján manapság jobbára „egyverses” alkotóként tartanak számon.